

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 5

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 910 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Uy-joy qurilishi madaniyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari.....	10
Davletov Islambek Xalikovich, Zikrullayev Valixon G'aybullayev o'g'li	
Hududlar investitsiya muhitini oshirish muammolari.....	16
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasi ellikqal'a tumanida turizm klasterini joriy qilish mexanizmi.....	22
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Small Business and Private Entrepreneurship is the Priority Direction of Our Country's Economy.....	28
Tulagan Tukhtaraliev, G'aniev Muhammadjon Xalilovich	
Resurs soliqlarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish.....	31
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
O'zbekistonda muqobil energiya manbalaridan foydalanish elektrotexnika sanoati rivojlanishining istiqboli sifatida.....	34
Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li	
Oliy ta'limning raqobatbardoshligini ta'minlashda ta'lim sifatining mohiyati va asosiy tamoyillari (O'zbekiston misolida).....	40
Egamov Sevinchbek Maxsud o'g'li	
Financial Mechanisms of Supporting Textile Products Export.....	46
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna, Yakubova Ugiloy Mamasoliyevna	
O'zbekiston Respublikasida hududlarni mutanosib barqaror rivojlantirish masalalari va yechimlari.....	49
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar biznesini shakllantirish yo'llari.....	54
Ibodullayeva Malohat Sirojiddin qizi	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligini rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	57
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Turizm sohasi rivojlanishining istiqbollari.....	61
Ergashev Rahmatulla Xidirovich, Jabborova Zuhra Abdig'ani qizi	
Jahonda kabel bozorini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari.....	68
Uralov Olimjon Mahammadjonovich	
Namangan viloyatida yoshlarning iqtisodiy faolligi ko'rsatkichlari dinamikasini tahlil qilish.....	72
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Turizm sohasiga malakali kadrlar tayyorlashdagi muammolar va ularning yechimlari borasida tavsiyalar.....	77
A. I. Raxmatov	
Трансформация внешнеторговых связей Республики Узбекистана.....	83
Ахмедова (Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
Korxonalarda investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullarining tahlili.....	88
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Turizmning mohiyati xususida nazariy yondoshuvlar va ularning tahlili.....	94
R. I. Pardayev	
Katta hajmga ega bo'lgan maxsus qurtxonalarda boqilayotgan ipak qurtlariga harorat va namlikni ta'siri.....	101
Raxmanova Xurinisho Egamovna	
Mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va soliqdan tashqari tushumlarning ahamiyati.....	104
Rajjaboyeva Dildora Zakirovna	
Banklarda stress-test asosida ESG-risklarni baholash.....	110
Nilufar Sharipova	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarda ekologik va ijtimoiy risklarni baholash va boshqarish tizimini joriy etishning ahamiyati.....	114
Karimov Shamsiddin Akram o'g'li	
Qimmatli qog'ozlarni qiymatini baholash usullari va modellari.....	122
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Sanoat ishlab chiqarishda diversifikatsiyaning nazariy asoslari.....	127
Davronbek Sharibjonovich Raximov	
Mamlakatimizda innovatsiyalarni moliyalashtirishning amaldagi holati tahlili.....	133
Aminov Farrux Farxadovich	

Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	138
G. J. Jumayeva	
Qurilish sohasida logistika tizimlariga zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlarning amaliy jihatlari....	141
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishdagi muammolar	146
Nematova Shaxlo Egamberdiyevna	
Aholi daromdlari va omonatlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	149
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonini intellektuallashtirish algoritmini yaratish.....	158
Zoirov O'lmas Erkin o'g'li	
Mintaqa iqtisodiyotida investitsiya faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash	164
Chilmatova Dilnoza Abdurahimovna	
Возможности внедрения и развития исламских банковских продуктов в рынок Узбекистана.....	168
Иноятowa Камолa Фуркатовна	
Davlat xizmatchisi faoliyatida ijtimoiy javobgarlikning o'rni	172
X. X. Ikramov	
Korporativ boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	176
Abdug'aniyev Muhammadamin Abdug'affor o'g'li	
Hududiy kambag'allik chegaralarini aniqlashning ahamiyati (Qashqadaryo viloyati misolida).....	182
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Alisher Yunusaliyevich Safarov	
Kichik biznesga mahalliy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishda franshizaning roli	189
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	
Tijorat banklarida marketing strategiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	193
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Davlat sherikchilik asosida maktab va maktabgacha ta'lim moliyashtirishligini o'ziga xos xususiyatligi.....	198
Boltaboev Murodbek Aybekovich	
Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish davr talabi	203
X. I. Boyev	
Banklarda chakana kreditlash turlari va ularni raqamli transformatsiya qilishning zarurligi	207
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
Rasmiy ish bilan bandlik – aholining munosib turmush darajasini ta'minlash demak.....	216
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i uchun qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining amaldagi holati va tahlili.....	220
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Автомобильная промышленности развитых стран: становление, развитие, пути совершенствования.....	227
Назарова Раъно Рустамовна, Абдухамидова Мафтуна Турсуналт кизи	
Влияние цифровизации на внешнеэкономическую деятельность	232
Шермаматова Ирода Ойбековна, Тиллаев Хуршиджон Сулаймон ўгли	
ИИ в банковском бизнесе: ключ к конкурентной привлекательности	238
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Tijorat banklari kapitalining iqtisodiy mazmuni va uning tarkibi	243
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
Особенности банковского кредитования и факторы препятствующие финансово-кредитной поддержке субъектов сферы туристических услуг.....	248
Розоков Мухаммадазиз Мансурович	
Factoring Operations in Banks.....	253
Boykabilova Iroda, Davronova Dilnoza Damirovna	
Moliyaviy sektordagi aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ strategiyasini shakllantirishda risklarni bartaraf etish.....	257
Jaxongirov Rustam Jaxongirovich, Xo'jamurodov Asqarjon Jalolovich	
O'zbekistonning jozibador investitsiya muhitini yaratishda huquqiy asoslarni yanada takomillashtirishning ilmiy va amaliy zaruriyati	264
Oybek Elmuratov	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarning boshqarish tizimini takomillashtirish.....	268
Uzakova Umida Ruzievna	

Tashkent Economy – Locomotive of the Country's Economy	274
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamadovich	
O'zbekiston Respublikasida ishbilarmonlik turizmining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari	278
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Difuza Ilhomovna	
Mintaqalar iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda investitsiyalardan samarali foydalanish mezonlari va ularni hisoblash usullari	284
Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Marketing strategiyasi: raqobatchilik sharoitida tadbirkorlik faoliyatini yuritishning rivojlantirilishi	288
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, Matrizayeva Dilaram Yusubayevna	
Mahalliy budjetlar mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashning eng asosiy istiqbolli yo'nalishi	295
S. Y. Ismoilova	
Atrof-muhitga zararsiz, tabiiy tarkibli korroziya ingibitorlari turlarini tahlil qilish	300
Qurbonova Firuza Solexovna	
Oliy ta'lim muassasalarida xarajatlar smetalari ijrosi hisobini yuritish tartibi	306
AbdulAziz Norqo'chqorov Ziyadullayevich	
Tijorat banklarining investitsion faoliyati samaradorligi va uni rivojlantirish yo'llari	312
Olimova Nodira Xamrakovna	
Baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	324
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
Qurilish-pudrat tashkilotlarida auditorlik tekshiruvda faoliyat uzluksizligini baholash	331
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li	
Основные направления развития инвестиционной деятельности предприятий	335
Махкамова Надира Саидмуратовна	
Milliy statistika axborot tizimlarining funksional jihatlari va o'ziga xos xususiyatlarining tahlili	340
Otajonova Gulhayo Maqsud qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish axborot tizimini modellashtirish	345
Xudoyorov Laziz Niyozovich, Ergashova Nargiza Boboxonovna	
Mamlakatimizda aksiz to'lanadigan tovarlarni soliqqa tortish usullari	351
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
Iqtisodiy rivojlanish sharoitida investitsiya loyihalarini jalb qilgan mablag'lar orqali moliyalashtirishning zarurligi	357
Amonova Dilafro'z O'tkurovna	
To'lov tashkilotlarini tashkil etishda xatarlarni boshqarish	362
Axmedov Miraziz Alisherovich	
Korxonada inson kapitalini rivojlantirish tizimi va konsepsiyasini takomillashtirish imkoniyatlari	367
Hamrokulov M. O.	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik sanoat zonalari faoliyatining zarurligi va iqtisodiy-huquqiy maqomi	375
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich	
Bank tizimida marketing faoliyati orqali yangi innovatsion xizmatlarni joriy etishning zamonaviy holati	379
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Экономическая сущность инновационной деятельности в банковском секторе	388
Шадиева Дилдора Хамидовна	
Yengil sanoat taraqqiyotining xitoy tajribasi va undan o'zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	392
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
Tut parvonasi zararkunandasining biologik tarqalishi va zararini oldini olish choralari	402
Oybek Toshmurovich Karimov	
Ijtimoiy adolat va ayollar huquqlari: kasbiy kamsitish	406
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Ishsizlik nafaqalari tayinlash va xalqaro tajriba	412
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Takroriy ekinlar urug'ini to'g'ridan-to'g'ri nol ishlov berish orqali ekadigan qurilmaga tushadigan yuklamaning nazariy tadqiqoti	418
Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li	
Banklarida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish tizimining roli	422
Abdullayeva Dildora Qudratovna	

Biologik aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartari asosida tashkil etishning uslubiy jihatlari	425
Adxamov Samariddin	
Barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning ahamiyati.....	430
Asqarova Mavluda Turabovna, Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Ilmiy-innovatsion iqtisodiyotda suv xo'jaligini rivojlantirish muammolari, yechimlar va natijalar: fundamental asosda.....	435
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobini yuritishning milliy va xalqaro standartlari.....	441
Maxamadaliyeva MahliyoXon Maxamadmurod qizi	
Tijorat banklari aktivlari va ularni samarali boshqarish nazariy asoslari	448
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Tijorat banklarning moliyaviy faoliyatida yuzaga keladigan xavf-xatar va uning mohiyati	453
Rashidov Raximjon Iskandarovich, Abduraxmonov Anvar Akbar o'g'li	
Kichik sanoat zonalarini barpo etish va rivojlantirish omillari va hozirgi holatining tahlili	459
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Moliyaviy menejment tizimi samaradorligini oshirishda raqamli marketing strategiyasidan foydalanish	466
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
O'zbekiston Respublikasi moliyaviy tizimida byudjetdan tashqari jamg'armalarning ahamiyati va o'rni	473
Babanazarova Gulzar Ziautdinovna, Ajibayeva Raiiya Maxsudovna	
Aholi daromadlarini oshirishda asalarichilikning o'rni	479
Xudayarova Zuxra Yuldashevna	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ	482
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Tijorat banklari faoliyatida iqtisodiy risklar va ularni nazariy asoslari.....	490
Burxonov Asliddin Asqar o'g'li	
Biznes tuzilmalarini diversifikatsiya qilish modellari va usullari hamda innovatsion rivojlanish strategiyalarining qiyosiy tavsifi.....	497
Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna	
Тенденции развития пищевой промышленности Узбекистана.....	503
Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна	
Soliq-bojxona siyosatining dolzarb masalalari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari.....	509
Usmonov Kaxramonjon Akbaraliyevich	
Статистический анализ факторов, влияющих на бренд молока и молочных продуктов в Узбекистане	513
Холдарова Фариза Тухтабаевна	
Правовое регулирование рынка цифровых активов и криптовалют.....	519
Якубова Ш. Ш., Рашидов Рахимжон Искандарович	
Efficiency of Internal Audit Service and Report Improvement: Control of Sanatorium-Wellness Institution	528
Shafkarov Fahriddin Khudaiberdievich	
Development of Digital TV Services in the Conditions of Digitalization of the Economy.....	534
Farhad Karimov	
Kichik biznes faoliyatida muhim muvaffaqiyat omillarini belgilashning ahamiyati va ularni baholash.....	538
Kabulova Nurgo'zal Umirbek qizi	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ekonometrik tadqiq etish	541
Muminova Maxbuba Abduvafoyevna	
Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyati ko'rsatkichlarini baholash.....	548
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
Tadbirkorlik subyektlari tashqi savdo faoliyatini ichki tartibga solishni takomillashtirishning ayrim jihatlari..	552
To'rayev Nurbek Muxammadovich	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili	557
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Strategik boshqaruv hisobi va uning uslubiyotini takomillashtirish masalalari.....	562
Sharipova Shoxida Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari.....	567
Shodmonov Ruslan G'olib o'g'li	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlari	574
Sultanov Maxmud Axmedovich	

Tijorat banklari foydasini soliqqa tortishning ayrim me'yoriy-huquqiy asoslari.....	578
Turanov M. Sh.	
O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishida tijorat banklarining o'rni.....	586
Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna	
O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori ko'lamini oshirishda marketing strategiyalarining samaradorligi.....	596
Urazov Mansur Musurmanovich	
Yevropaga barqaror eksport va qishloq xo'jaligida yashil rivojlanish uchun Mosh bozori strategiyalarining ta'sirini baholash.....	599
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
Rangli tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonlarini paralellashtirish.....	605
Xidirova Barchinoy Ilxomovna	
Korxonalarda ishchi personal ehtiyojlarini motivatsiyaga ta'siri.....	610
Aripov Oybek Abdullayevich, Axmedov Muzaffar Shokirjonovich	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ.....	615
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	623
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Positioning Textile Products in Competitive Strategy.....	626
Икрамова Нодира Бурхон кизи	
Sanoatni tarkibiy o'zgarishlar asosida maqbullashtirish va samaradorlik ko'rsatkichlarini prognozlash.....	631
Kasimov Azamat Abduraimovich	
O'zbekiston Respublikasi budjetini shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi.....	638
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
To'qimachilik klasterlari eksport salohiyatini boshqarish masalalari.....	645
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
Влияние плодородности почвы на урожайность хлопчатника в хлопково-текстильных кластерах Республики Каракалпакстан.....	650
Сагиева Молдир Оразбай кизи	
Оценка категории вейпов среди курильщиков электронных сигарет Узбекистана.....	655
С. М. Мирзалиев, М. О. Куролов, Г. К. Абдурахманова, Джуди Сметана, Крисси Льюис	
Jahon kabel bozorini tatbiq etish va rivojlantirish xususiyatlari.....	668
Uralov Olimjon Maxammadjonovich	
Moliyaviy hisobotlar va ularni tuzish va auditorlik tekshiruvdan o'tkazishning uslubiy jihatlarini rivojlantirish.....	673
Nomozova Qumri Isoyevna, Abdinazarov Samijon Abbos o'g'li, Jabbarov Azamat Murodullayevich, Boymurodov To'liqin Azamatovich	
Digital Transformation Implementation Directions and Instrument Analysis.....	680
Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
Understanding Financial Indicators and Their Strategic Utilization: Insights from Global Practices and Uzbekistan's Experience.....	684
Astanova Zarnigor Obid qizi, Nomozova Qumri Isoyevna, Jurayev Xurshid Mamatkulovich, Ismatova Kamola Obid qizi	
Turizm xizmatlari eksportida zamonaviy texnologiyalar orqali xizmatlar sifatini oshirishning ahamiyati.....	690
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	
Sanoat korxonalarida personal mehnatini tashkil etishni optimallashtirish yo'llari.....	695
Dilovarxo'jayeva Dilnozaxon Shavkatxo'ja qizi, Rustamova Dilnoza Jamshid qizi, Axtamova Parizod Oybek qizi, Nuritdinova Maftuna Jahongirovna	
O'zbekiston Respublikasida pul-kredit siyosati instrumentlaridan foydalanish amaliyotini takomillashtirish..	701
Kaxarova Dilnoza Shavkatovna	
Bojxona faoliyatini transformatsiyalashda innovatsion boshqaruvni takomillashtirishga oid nazariy qarashlar.....	706
Ro'ziboyev Muhiddin Xushnudovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida aholining tadbirkorlik faolligini oshirish tendensiyalari.....	710
Xudayarova Maftuna Shavkatovna	
O'zbekiston qishloq xo'jaligini rivojlantirishda xorijiy va mahalliy investitsiyalarning o'rni.....	717
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	

Факторы успеха в управлении инвестициями промышленных предприятий	721
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Issues of minimizing risks related to mortgage lending of commercial banks of the republic of Uzbekistan	726
Kulliev Istam Yangimurodovich	
O'zbekiston Respublikasida nomoddiy aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari talablari asosida tashkil etish xususiyatlari	735
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Tijorat banklari faoliyatida risklarni pasaytirish yo'llari.....	740
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboyevich	
Investitsiyalar – moliyaviy barqarorlik kafolati.....	746
Xaydarov Nizamiddin Xamrayevich	
Современные подходы к управлению системой заработной платы и льгот в условиях рыночной экономики	751
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
Atrof-muhit muhofazasida xulq-atvor iqtisodiyotining roli	759
Djalilov Farxod Abduganiyevich	
Eco-Paths of Uzbekistan: How Corporate Social Responsibility in Tree Planting and Transport Infrastructure is Paving the Way For Sustainable Futures.....	763
Oybekov Shohjahon Akmal o'g'li, Alfira Sofia, Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Oliy ta'lim xizmatlar bozorida raqamli marketingning ahamiyati.....	771
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	
Sanoatning kon-geologiya korxonalari iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash xususiyatlari.....	776
Xotamov Javohir Abdusharop o'g'li	
Qishloq xo'jaligi agrotexnologiyalarni tijorat banklari orqali kreditlash yo'llari	781
Isakov J. Ya.	
Savdo korxonalarini rivojlantirishda tijorat banklarining ahamiyati va ularni takomillashtirish istiqbollari.....	788
Aktamov Abdulvali Abdug'ani o'g'li	
Ekologik muammolar va "yashil" iqtisodiyot.....	794
Axunova Shohista Nomanjanovna, Maxkamova S. Sh.	
Rivojlangan mamlakatlar tajribasida umidsiz soliqlar qarzini hisobdan chiqarish tartiblari va uni amaliyotda qo'llash masalalari.....	798
G'aybullayev Abdunabi Abduvohid o'g'li, Usubjanov Shavkat Sidiqjanovich, Abdulazizov Baxodirjon Muhammadzohid o'g'li	
Qishloq xo'jaligida qiymat yaratish zanjirini raqamli texnologiyalarni qo'llash asosida takomillashtirish	804
Iroda Turdibayevna Kudratova	
Soliq hisobi va tahlilini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari.....	808
Jumayev Umid Nazarovich, Xo'jayev Sadridin Mamatmurotovich, Gapparov Zokirjon Bozorovich	
Biznesni raqamlashtirishning iqtisodiy mazmuni va binnesni transformasiyasining nazariy asoslari.....	812
Mamajonov Fayzullo Abdusamatovich	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	816
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning ahamiyati va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.....	824
Maxmudaliyeva Manzuraxon Raxmon qizi	
Globalashuv sharoitida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash masalalari	827
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li, Xakimov Javohir Hamza o'g'li, Turganbaev Nursultan Bayram o'g'li, Masharipov Rasulbek Jo'rabekovich, Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Davr xarajatlari va audit hisobini takomillashtirish.....	833
Quliyev Komiljon Shuxratovich, Ismatov Shohislom Nabi o'g'li, Qilichov Chingiz Ne'mat o'g'li	
Innovatsion ta'lim texnologiyalarining mohiyati va nazariy asoslari.....	836
R. K. Ollaberganova	
Mamlakatda moliya bozorini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari.....	841
Rizayeva Laylo Patxulla qizi, Boboqulova Shaxlo Turg'in qizi, Aminjonova Nozima Naimjonovna	
Qishloq xo'jaligida pillachilik biznesini rivojlantirish sharoitlari va imkoniyatlardan samarali foydalanish tahlili	846
Turgunov Odilbek Maripovich	
Hudud investitsion faolligini oshirishda marketing strategiyalaridan samarali foydalanish yo'llari	853
Achilov Abrorjon Niyatqobilovich, Ergashev Alijon Hojimatovich	

Инструменты финансового рынка в сокращении уровня бедности в экономике Республики Узбекистан.....	857
Саиткулова Матлуба	
“Yashil” iqtisodiyot, ekologiyalashtirish va barqaror rivojlanish integratsiyasi: barqaror kelajakni ta’minlashga kompleks yondashuv.....	862
Tadjibayev Zakir Malikovich	
O‘zbekistonda iqtisodiy faollikni ta’minlashga qaratilgan fiskal va monetar siyosatlarining hozirgi holati.....	867
Xudaybergenova Nigora Turgunbayevna	
Davlat budjetida g‘azna ijrosining o‘rni.....	874
Jo‘rayeva Mohinur Norqul qizi, Axmedova Yashnar Abdulla qizi, Nosirova Jamila Akbarovna	
Davlat budjeti daromadlarining ijrosi va nazorati.....	878
G. M. Samandarova	
Sanoat korxonalarida intellektual resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish mexanizmi.....	883
Q. A. Odinayev	
Tools of State Policy for Sustainable Development of Social Infrastructure in Uzbekistan.....	888
Abbasov Baurjan Madiyarovich, Navik Istikomah, Se M.Si, Nasriddinov Fazliddin	
Некоторые вопросы инноваций в развитии банковской деятельности.....	894
Джураев К. Т.	
Применение цифровых технологий в противодействии финансовым мошенничествам	901
Гадаев Исмат Ядгарович	
Turizm sohasida kadrlar tayyorlashga ilmiy-nazariy yondashuvlar va kadrlarning zamonaviy kompetensiyalari	905
Yuldasheva Dilnoza Ulug‘bekovna	

SAVDO KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING AHAMIYATI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Aktamov Abduvali Abdug'ani o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti stajyor-tadqiqotchisi

Annotatsiya: Bugungi kunda mamlakatimizda savdo korxonalarining faoliyatini takomillashtirish, ularning barqarorligini ta'minlash, mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatish va xizmatlar sohasida sog'lom raqobatni shakllantirishda tijorat banklari hamda ular ko'rsatayotgan xizmat sifati muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasi statistika agentligi ma'lumotlaridan foydalangan holda, savdo korxonalari, tijorat banklari faoliyatini barqarorlashtirish yo'llari o'rganilgan hamda tijorat banklari xizmatlaridan foydalanayotgan mijozlar so'rovnomasi natijalari asosida ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Savdo korxonalari, xizmat ko'rsatish, tijorat banklari, bank tizimi, uzoq muddatli resurslar, tijorat banklari faoliyati, banklar faoliyatida marketing.

Abstract: Today, in our country, commercial banks and the quality of their services are of great importance in improving the activities of commercial enterprises, ensuring their stability, providing quality service to customers, and forming healthy competition in the service sector. In the article, using the data of the Statistical Agency of the Republic of Uzbekistan, ways to stabilize the activities of commercial enterprises and commercial banks were studied, and scientific and practical recommendations were given based on the results of a survey of customers using the services of commercial banks.

Key words: Trade enterprises, service, commercial banks, banking system, long-term resources, commercial banking activities, marketing in banking activities.

Аннотация: Сегодня в нашей стране коммерческие банки и качество их услуг имеют большое значение в совершенствовании деятельности коммерческих предприятий, обеспечении их устойчивости, качественном обслуживании клиентов, формировании здоровой конкуренции в сфере услуг. В статье с использованием данных Агентства Республики Узбекистан по статистике изучены пути стабилизации деятельности коммерческих предприятий и коммерческих банков, а также даны научно-практические рекомендации по результатам опроса клиентов, пользующихся услугами коммерческих банков.

Ключевые слова: Предприятия торговли, сервис, коммерческие банки, банковская система, долгосрочные ресурсы, коммерческая банковская деятельность, маркетинг в банковской деятельности.

KIRISH

Dunyoda ro'y berayotgan global o'zgarishlar bozor iqtisodiyotining asosiy mexanizmlaridan biri bo'lgan moliya institutlarida jiddiy innovatsion o'zgarishlarga olib keldi va bank sektorining jadal rivojlanishiga, zamon talablari asosida ixtisoslashuviga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Butun dunyoda ro'y bergan pandemiya holati va undan keying vaziyat barcha xizmat ko'rsatish sohaslariga o'z ta'sirini ko'rsatdi. Iste'molchi nuqtai nazaridan pandemiya xizmat ko'rsatish sohaslariga ijobiy ta'sir ko'rsatdi deyishimiz mumkin. Chunonchi, iste'molchilarga ko'rsatiladigan xizmatlar turi tubdan o'zgardi, kengaytirildi hamda iste'molchilarning talab va ehtiyojlari asosida yangi turdagi xizmatlar taklifi sezilarli darajada oshdi. Bunday vaziyatda bozor munosabatlarini to'g'ri tartibga solishda davlat ishtirokining o'rni ayniqsa O'zbekiston sharoitida juda muhim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari, bank sohasida amalga oshirilayotgan faoliyatdan kelib chiqadigan muammolar o'rganilmoqda. Bank sohasidagi muammolarni bartaraf etish, xizmat ko'rsatish sohasini yanada rivojlantirish va takomillashtirish doimo dolzarb bo'lib qoladi. Mamlakatimizda kapital harakatini bosqichma-bosqich erkinlashtirish hamda yirik korxonalarni va ulardagi ulushlarni (aksiyalarni), shu jumladan fond bir-

jasi orqali xususiyashtirish, davlat ulushiga ega tijorat banklarida transformatsiya jarayonlarini yakunlab, 2026-yil yakuniga qadar bank aktivlarida xususiy sektor ulushini 60 foizgacha yetkazish kabi vazifalar “Taraqqiyot strategiyasi”ning 27-maqsadida keltirilgan¹. Shuningdek, 2020–2025-yillarga mo’ljallangan O’zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to’g’risidagi O’zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonida “Davlat ulushi mavjud tijorat banklarini kompleks transformatsiya qilish, bank ishining zamonaviy standartlarini, axborot texnologiyalari va dasturiy mahsulotlarni joriy etish, banklardagi davlat aksiyalari paketini zarur tajriba va bilimga ega bo’lgan investorlarga tanlov asosida sotish, shuningdek, davlat ulushi mavjud tijorat banklari va korxonalarni bir vaqtning o’zida isloh qilish orqali bank sektorida davlatning ulushini kamaytirish” kabi bank sektorini isloh qilishning asosiy yo’nalishlari belgilab berilgan².

2024-yil 1-yanvar holatiga ko’ra O’zbekistonda 35 ta bank faoliyat yuritib kelmoqda³. Ulardan 10 tasi davlat ulushi mavjud banklar va 25 tasi xususiy bank yoki chet el kapitali ishtirokidagi banklar hisoblanadi. Respublikamizda 2024-yilning 1-yanvar holatiga savdo sohasida 158 065 ta korxona va tashkilotlar faoliyat ko’rsatmoqda. Ularning soni bo’yicha Samarqand viloyati – 16 259 ta savdo korxonasi bilan Toshkent shahridan keyin ikkinchi o’rinda. Toshkent shahrida esa – 31 837 ta, Toshkent viloyatida – 14 633 ta savdo korxonalari faoliyat olib bormoqda⁴.

Aurelija Burinskiene va Vida Pipirienė quyidagicha ta’rif berishgan: “Savdo—bu tovarlar va xizmatlarni sotish bo’yicha faoliyat. “Savdo” so’zi tovarlarni sotib olish, sotish yoki almashtirishni anglatadi. Savdo—bu ishlab chiqarish sohasidan iste’molga o’tadigan tovarlar bilan shug’ullanadigan iqtisodiyot tarmog’i”. Shuningdek, savdo korxonalarining muhimlik darajasini quyidagicha e’tirof etishgan: “Yevropa Ittifoqining savdo korxonalari orasida kichik va o’rta korxonalar eng katta qismini egallaydi (ularning ulushi 99,87% ni tashkil qiladi, shuning uchun qo’shilgan qiymatning 80% ushbu korxonalar tomonidan yaratiladi). Turli tarmoqlar haqida gapirganda, savdo sohasida yirik korxonalarning ulushi eng past ekanligini ta’kidlash lozim, lekin korxonalar soni, band bo’lgan shaxslar va qo’shilgan qiymat eng yuqori.

Shuning uchun ular ham mehnat unumdorligi eng past bo’lgan tarmoqlar qatoriga kiradi. Savdo kompaniyalarining o’ziga xos xususiyatlarini yaxshiroq tushunish uchun savdoni rivojlantirish va innovatsiyalarga yo’naltirilgan davlat siyosatini ishlab chiqish muhimdir⁵.

Sh. Mirzayeva o’zining “Trading Enterprises and Banking Services in the Republic of Uzbekistan” nomli maqolasida bugungi kunda iqtisodiyotimizning raqobatbardoshligini oshirish dolzarb vazifaligi. Bu maqsadni amalga oshirishda tijorat banklari tomonidan zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanligi. Hamda milliy iqtisodiyotni jadal rivojlanishida o’z o’rniga ega bo’lishi uchun zamonaviy bank tizimining yaxshi moliyalashtirilganligi va yangi mijozlarni jalb etishi muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda barqaror bank tizimini rivojlantirish yanada zamonaviy modernizatsiya qilish, iqtisodiyot va mijozlar ehtiyojlariga javob beradigan samarali va sifatli xizmatlarni joriy etishni taqozo etishini ta’kidlagan⁶.

B.Abdukarimov esa “savdo xizmati” tushinchasiga “savdo – xizmatning alohida turi bo’lib u bir tomondan ishlab chiqaruvchilarga, ikkinchi tomondan iste’molchilarga, uchinchi tomondan Davlatga va to’rtinchi tomondan boshqa iqtisodiyot tarmoqlari va sohalariga ham xizmat ko’rsatadi, hamda ularning xizmatlaridan iste’molchi sifatida foydalanadi va ular bilan aloqada bo’ladi”, deb ta’rif bergan⁷.

Hozirgi kunda savdo korxonalari, xizmat ko’rsatish, umuman deyarli barcha tadbirkorlik subyektlarining faoliyati to’g’ridan-to’g’ri banklar faoliyati bilan bog’liq. Bunda tijorat banklarining ahamiyati muhim. A.Omonov tijorat banklariga shunday ta’rif bergan. “Mamlakat bank tizimi va kredit muassasalari tarkibidagi muhim ahamiyatga ega bo’lgan moliyaviy muassasalar hisoblanadi. Ular banklar bajarishi mumkin bo’lgan barcha operatsiyalarni bajaradi”⁸. Yuqoridagi tadqiqotchilarning tadqiqot natijalarini umumlashtiradigan bo’lsak, iqtisodiyotni rivojlantirishga katta turtki bo’luvchi savdo korxonalarini rivojlantirishda tijorat banklari muhim rol o’ynaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolada savdo korxonalari, xizmat ko’rsatish va tijorat banklari bo’yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, o’quv adabiyotlari shuningdek statistik ma’lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida nazariy tahlil va kuzatish usullaridan foydalanildi.

- 1 Respublikasi Prezidentining Farmoni. 2022–2026-yillarga mo’ljallangan yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida. 27-maqsad.
- 2 Respublikasi Prezidentining Farmoni. 2020–2025-yillarga mo’ljallangan O’zbekiston respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to’g’risida.
- 3 O’zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisoboti. 19.01.2024-yil
- 4 O’zbekiston Respublikasi Statistika agentligi hisoboti. 06.02.2024-yil.
- 5 Aurelija Burinskiene, Vida Pipirienė. The comparison of trade enterprises. Procedia - Social and Behavioral Sciences 110 (2014) 267 – 275.
- 6 Mirzaeva Shirin Nodirovna. Trading Enterprises and Banking Services in the Republic of Uzbekistan.
- 7 Abdukarimov B.A. va boshq. Savdo iqtisodiyoti muammolari. O’quv qo’llanma.—T.: Iqtisod-moliya, 2016, 504-b.
- 8 A.A.Omonov, T.M.Qoraliyev. Darslik: PUL VA BANKLAR.—Toshkent 2019.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yangi bank xizmatlarini qo'llash uchun bankning marketing xizmatlari ma'lumotlari va materiallari asosida strategiya va siyosatni tayyorlash kerak. Bankning strategiyasi va siyosati bank mahsulotlarini tayyorlash, yetkazib berish va sotish nuqtai nazaridan aniq shakllantirilishi kerak. Har bir bank bozorni o'rganish asosida bank mahsulotini modifikatsiya qilish to'g'risida qaror qabul qilishi va yangi bank xizmatlarini joriy etish bo'yicha uzoq muddatli biznes-rejani ishlab chiqishi kerak. Ishlab chiqarish munosabatlari dinamikasining yuqori darajasi, tovar bozori munosabatlari shakllantirishga alohida e'tibor qaratilishi zamonaviy pul-kredit siyosati va bank biznesini boshqarishning aniq taktikasi va strategiyasini ishlab chiqish zaruratini tug'dirmoqda. Zamonaviy tahlil va monitoring shuni ko'rsatadiki, pul-kredit siyosatidan kelib chiqadigan institutsional iqtisodiy muammolarni kredit qo'yilmalari darajasi, bank kapitalining konsentratsiyasi, kredit va depozitlar bo'yicha o'rtacha foiz stavkasi, resurslarni jalb qilish imkoniyati va boshqa ko'plab omillar orqali hal qilish mumkin.

Yangi iqtisodiy munosabatlar sharoitida banklarning xatti-harakatlari stsenariysini ishlab chiqishda model-lashtirish, matematik, statistik usullar va ekspert xulosalaridan foydalanish kerak. Zamonaviy bank faoliyatini ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshiruvchi va ularning ro'yxatini kengaytiruvchi ilg'or axborot texnologiyalaridan foydalanmasdan amalga oshirib bo'lmaydi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, kredit tashkilotlari tomonidan yangi bank texnologiyalarini joriy etish ular faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirishni ta'minlaydi. So'nggi yillarda kredit tashkilotlarida bank avtomatlashtirilgan tizimlari va masofaviy bank texnologiyalarini joriy etish bilan bog'liq holda bank faoliyatini jadal texnologik modernizatsiya qilish jarayoni amalga oshirilmoqda, bu esa kredit tashkilotlarining mijozlar bazasini va bank xizmatlari taklifini sezilarli darajada kengaytirish imkonini beradi. Axborot texnologiyalarining afzalliklarini ro'yobga chiqarish uchun to'lov infratuzilmasining operativ muvofiqligini oshirish, yagona qoidalar va standartlar asosida kliring va hisob-kitob xizmatlarini markazlashtirish zarur.

Yangi texnologiyalar va yangi bank mahsulotlarini joriy etish kredit tashkilotlariga bank operatsiyalari tezligi va sifatini sezilarli darajada oshirish, aholi uchun hisob-kitoblarni soddalashtirish, bank hisobvaraqlaridan naqd pul olish uchun keng imkoniyatlar yaratish va fuqarolarning mulkiy manfaatlarini qalbakilashtirishdan himoya qilish imkonini beradi. Bank xizmatlari rivojlanishi past bo'lgan chekka hududlarga, shuningdek, kredit tashkilotlari, ularning filiallari yoki ichki tarkibiy bo'linmalari mavjud bo'lmagan hududlarga bank mahsulotlari va xizmatlarini ilgari surish hamda chekka hududlarda istiqomat qiluvchi aholining bank xizmatlari bo'yicha ehti-yojini shahar markazlariga yoki bank ofislariga tashrifisiz masofaviy qondirish orqali mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatish texnologiyalarini ishlab chiqish va qo'llash zaruriyati qanchalik muhimligi pandemiya sharoitida o'z aksini topdi.

Tadqiqot jarayonida tijorat banklarining mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini hamda xizmat ko'rsatish jarayonida yuzaga kelayotgan kamchiliklar va muammolarni aniqlash uchun Samarqand shahri hududida so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnomada davlat ulushi mavjud bo'lgan tijorat banklari va boshqa banklar xizmatlaridan foydalanayotgan mijozlarning soni teng bo'lishi tahlilda nisbatan aniq qiyosiy natija olishga asos bo'lishini hisobga olgan holda 60 nafar respondentning so'rovnoma savollariga bergan javoblari tahlil qilindi.

1-jadval: Tijorat banklarining kredit va depozitlar to'g'risida 2024-yil 1-yanvar holatiga ma'lumot (mlrd so'm)

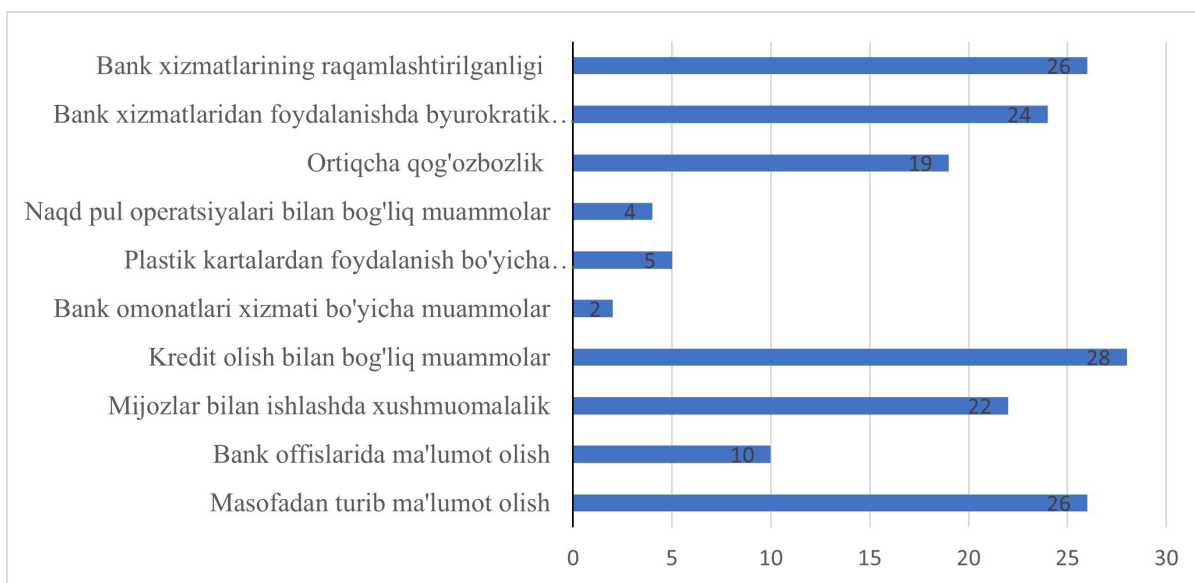
№	Bank nomi	Jami kreditlar	Jami depozitlar
	Jami	471 406	241 687
	Davlat ulushi mavjud banklar	333 298	124 358
1	O'zmilliybank	99 423	32 920
2	O'zsanoatqurilishbank	57 124	13 799
3	Agrobank	54 483	15 389
4	Asaka bank	39 213	15 485
5	Xalq banki	24 549	17 044
6	Biznesni rivojlantirish banki	21 801	9 419
7	Mikrokreditbank	14 437	6 361
8	Turon bank	11 894	4 662
9	Aloqa bank	10 294	9 227
10	Poytaxt bank	79	53
	Boshqa banklar	138 107	117 329
11	Ipoteka-bank	37 264	17 773
12	Kapital bank	26 586	30 102

13	Hamkorbank	15 854	7 971
14	Ipak yo'li bank	11 701	7 991
15	Orient Finance bank	8 448	8 869
16	Invest Finance bank	6 431	7 406
17	Davr bank	5 004	2 741
18	Trast bank	4 947	6 743
19	Tenge bank	4 208	2 225
20	Tibisi bank	3 730	2 682
21	Asia Alliance bank	3 712	6 080
22	Anor bank	3 169	3 720
23	KDB bank O'zbekiston	2 651	6 240
24	Ziraat Bank Uzbekistan	1 595	1 979
25	Universal bank	1 162	1 706
26	Garant bank	922	997
27	Madad invest bank	292	50
28	Oktobank	249	1 648
29	Uzum bank	50	10
30	Yangi bank	46	3
31	Hayot bank	30	148
32	Apeks bank	29	185
33	Eron Soderot bankining ShB	22	43
34	AVO bank	7	7
35	Smart bank	0,3	10

*Manba: Tijorat banklarining kredit va depozitlar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki ma'lumoti. 19.01.2024-yil.

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki davlat ulushi mavjud tijorat banklari jami kredit miqdori O'zbekistondagi jami kredit miqdorining 70,7 %ini tashkil qiladi, boshqa banklar esa 29,3 %ini tashkil qiladi. Jami deposit miqdorining deyarli 51,45 %i davlat ulushi mavjud banklarga, 48,55 %i esa boshqa banklarga to'g'ri keladi. Bundan ko'rinib turibdiki O'zbekiston moliyaviy bozorida davlat ulushi mavjud banklar boshqa tijorat banklariga nisbatan yaqqol ustunlikka ega. Ularning xizmat ko'rsatish sifatini keying jadvaldagi so'rovnoma tahlilida yoritib beriladi.

1-rasm: Davlat ulushi mavjud banklarda mavjud muammolar

*Manba: Respondentlardan olingan so'rovnoma asosida muallif ishlanmasi

1-rasmdan ko'rinib turibdiki respondentlar ya'ni davlat ulushi mavjud banklar xizmatlaridan foydalanayotgan mijozlarning aksariyati bank xizmatlaridan foydalanishda quyidagi muammolar borligini takidlagan:

Birinchidan: Bank xizmatlarining raqamlashtirilganligi ya'ni bank web sayti hamda ilovalaridan foydalanishda hamda kerakli ma'lumotlarni olishda muammolar;

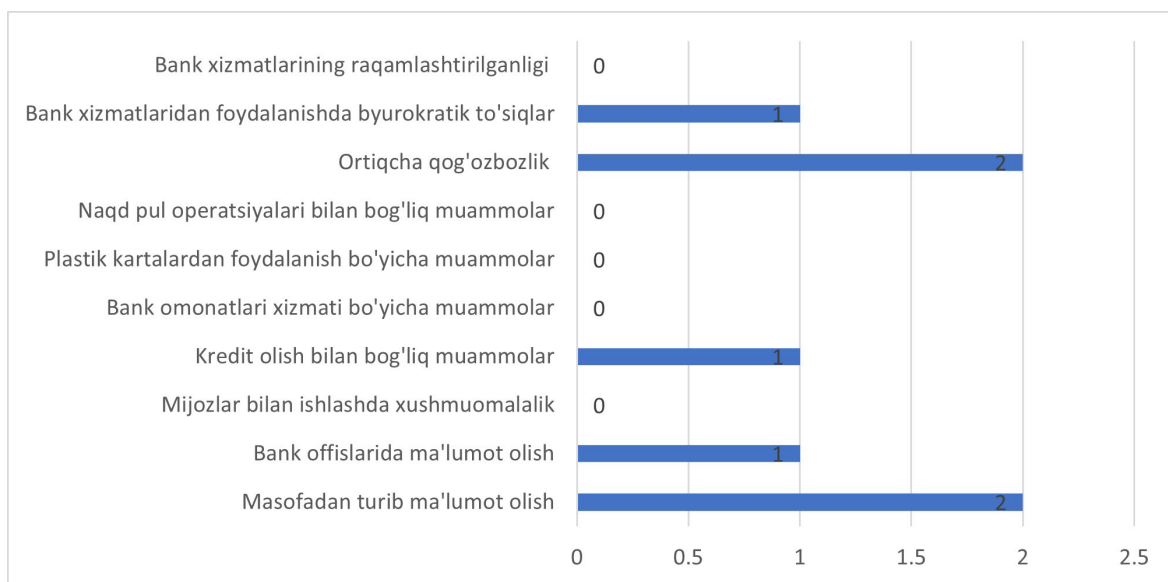
Ikkinchidan: Bank xizmatlaridan foydalanishda byurokratik to'siqlar- ya'ni mijozning bank bilan shartnomasi mavjud ammo bank o'z xizmatlarini taklif etishda, majburiyatlarini bajarishda va mijozning talablarini ko'rib chiqmaslik;

Uchinchidan: Ortiqcha qog'ozbozlik- ya'ni bank hodimlari mijozdan davlat xizmatlar xizmatlari markazi web saytidan olish mumkin bo'lgan hujjatlarni talab qilishi;

To'rtinchidan: Kredit olish bilan bog'liq muammolar- ya'ni kredit olish jarayonida sifatli xizmat ko'rsatmaslik, kredit mablag'larini o'z vaqtida bermaslik;

Bechinchidan: Mijozlar bilan ishlash vaqtida muomala odobi – ya'ni mijozlar talab va taklifini inobatga olmaslik, mensimaslik;

Oltinchidan: Masofadan turib ma'lumot olish - ya'ni telefon orqali so'rovlarga javob bermaslik, kerakli ma'lumotlarni ololmaslik va aksariyat hollarda telefon qo'ng'iroqlariga javob bermaslik kabi.

2-rasm: Boshqa tijorat banklarida mavjud muammolar

*Manba: Respondentlardan olingan so'rovnomalarda asosida muallif ishlanmasi

2-rasmdan ko'rinib turibdiki davlat ulushi mavjud bo'lmagan tijorat banklarida muammolar davlat ulushi mavjud banklarga nisbatan tubdan farq qiladi. Ya'ni davlat ulushi mavjud bo'lmagan tijorat banklari xizmatlaridan foydalanib kelayotgan mijozlarda bank bilan deyarli muammoli vaziyatlar kuzatilmaydi hamda mijozlarning bu banklar haqidagi shaxsiy fikrlari ham ijobiy.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot bo'yicha ifodalangan xulosalar asosida bir qator takliflar kiritish imkonini berdi, ularning quyidagilardan iborat:

1. Bank tizimini iqtisodiy tarmoqlar sohalaridan deb hisoblashimiz mumkin, shundan kelib chiqib tijorat banklariga mijozlarga xizmat ko'rsatish bo'yicha innovatsion texnologiyalarni joriy etish, bank xizmatlarini raqamlashtirish mijozlarning masofadan turib ehtiyojlarini qondirishda juda muhim;
2. Mijozlar bilan ishlashda tijorat banklari rahbarlari boshqaruv tizimiga katta e'tibor berishlari, mijozlarning talablari va takliflarini inobatga olishlari lozim;
3. Mavjud mijozlarni saqlab qolish hamda yangi mijozlarni jalb qilishda mijozlar bilan ishlash bo'yicha xushmuomalalik muhim rol o'ynaydi, shu asosida mijozlar bilan to'g'rida to'g'ri faoliyat yuritayotgan hodimlarning xushmuomalaligiga e'tibor qaratish lozim.

4. Tijorat banklariga uzoq muddatli resurslarni jalb qilishda mijozlarning talabini o'rganishda marketing tadqiqotlaridan foydalanish hamda ularni amaliyotda qo'llash juda muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. 28.01.2022. PF-60
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida. 12.05.2020 www.president.uz
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki hisoboti.
4. O'zbekiston Respublikasi Statistika Agentligi hisoboti.
5. Aurelija Burinskienė, Vida Pipirienė. The comparison of trade enterprises. Procedia - Social and Behavioral Sciences 110 (2014) 267 – 275
6. Mirzaeva Shirin Nodirovna. Trading Enterprises and Banking Services in the Republic of Uzbekistan.
7. Abdukarimov B.A. va boshq. Savdo iqtisodiyoti muammolari. O'quv qo'llanma.T.: Iqtisod-moliya, 2016, 504 b
8. A.A.Omonov, T.M.Qoraliyev. Darslik: Pul va banklar. Toshkent 2019.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.